

Lunds U.

1744

I. N. 7.

DISSERTATIO ACADEMICA,
DE

**VIRTUTE
NON
SENESCENTE,**

QUAM,

Consens. Ampl. Facult. Phil. in Reg. Acad. Aboënsi,
PRÆSIDE

**MAG. JOHANNE
BILMARK,**

HISTOR. & PHIL. PRACT. PROF. REG. & ORD.

Publico Examinī subicit

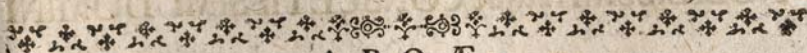
ALUMNUS REGIUS,

ANDREAS BERGMARK,

Westro-Gothus.

Die III. DECEMB. Anni MDCCLXIII.

L. H. Q. A. M. C.

A B O Æ,

Impressit JOH. CHRISTOPH. FRENCKELL.

NOBILISSIMO atque CONSULTISSIMO
D: NO GUSTAVO
IDMAN,

Summi in Finlandia Dicasterii ADSESSORI Gravissimo,
MÆCENATI OPTIMO.

Magna TUA in me beneficia quoties in memoriam mihi revoco, toties de gratia reddenda sollicitus sum; at, cum officio, quod pietas mihi injungit, præstando me quavis occasione impari sentiam, sortem meam haud parum doleo. Hæc vero meditati in mentem non raro redit egregium illud Philosophi cujusdam dictum: Beneficii qui meminit, jam gratiam retulit. Me vero meritorum TUORUM in me maximorum haud esse immemorem, neve eadem unquam obliturum fore, quas TIBI, MÆCENAS OPTIME, cernuus jam offero, studiorum meorum primitiæ indicia erunt & certissima pignora. Benigna hæc fronte aspicias, nec mihi in posterum favere desistas. Mihi autem nihil prius erit, antiquius nihil, quam Summum Numen calidis fatigare precibus, velit TE, MÆCENAS OPTIME, atque omnes, qui TECUM sunt conjuncti, omni felicitatis genere mactatos, ad ultimos usque mortalitatis terminos nobis conservare. Sic vovet

NOBILISSIMI atque CONSULTISSIMI DOMINI

humillimus cliens
ANDREAS BERGMARK,

AMPLISSIMO atque EXPERIENTISSIMO
DN. DOCT. JOHANNI
LECHE,

Medicinæ PROFESSORI Regio & Ordinario,
Nec non
Reg. Academ. Scient. Holm. MEMBRO Dignissimo,
MÆCENATI INDULGENTISSIMO.

Lis antiqua fuit, vigor an virtutibus idem,
Qui fuerat quondam, tempore & hocce foret.
Has tueor partes, nixus rationibus æquis,
Nec tamen exemplis pagina nostra caret.
TE reliquis addo, Parnassi Gloria nostri,
Namque Tuâ Virtus haud vetus alma magis.
Suscipe, MÆCENAS, gratæ libamina mentis,
Quæ supplex tradit nostra Thalia TIBI.
Munera pro summis benefactis parva rependo;
At pondus pietas junctaque vota dabunt.
Vive diu felix, Naturæ Maxime Mystra,
Abdita cui clare facia videre datum est.
Nulla TUOS temerent unquam, rogo, damna Penates,
Usque TIBI Parcæ candida fila neant!

CELEBERRIMO NOMINI TUO

devotissimus cliens
ANDREAS BERGMARK,

Krono = Befallnings = Mannen

Edel och Högaktad,

Herr MÅRTEN LUNDÉN,

Min Högtårade Käre Morbror,

Så och

COMMUNISTREN uti DARETORPS Sörsamling!

Ärevärdige och Högwärdige,

Herr LARS BERGMARK,

Min Guldaste Fader!

Färet en gammal wana, eller et allnämt wedertagit bruk, utan en up-
riktig wördnad har föranlätit mig, at tillskrifwa Herr Morbror det-
ta mitt första Academiska Arbete, hwaruti jag sökt kullasta de falsta
grunder, hwaraf många föranlätas at tro, det Dygden nu aldeles ofra-
git, och ej äger så många idtare i wåra, som i wåra Förfäders tider. Blir
jag så lycklig, at detta mitt wälmenta upiät med lika ömhet uptages, som
den är, hwarmed Herr Morbror alt ifrån barna-åren mig omsamnat;
så fördes både min förra stora förbindelse, och jag upmuntras tillita, at
med innerliga böner anropa Allmagten om min Morbrors och Des Kära
Anhörigas beständiga wälgång.

Andteligen får jag öfwen den fagnad, at en gång uppenbarligen be-
tyga min Guldaste Fader den wördnad, som alt hittils brunnit i mitt in-
wersta; men ej för än nu fått tjenligt tillfälle at utbröta. Jag wet nog-
samt, det Edra förtjenster emot mig äro wändeligen sörre, än at de af mig
skulle kunna uprätnas, mycket mindre wärdigt prisas, och aldrinast we-
dergällas. Ty jag är, näst Gud, skyldig Eder mitt lif, mina framsteg
i Bolliga Konster och min lycka. Til ett ringa prof af min barnsliga til-
gifwenhet har jag äran, at min Guldaste Fader upoffra Förellesingen af
mina Academiska Öfningar, med tråana suskar, at den Aldrahögste ännu
i långa tider wärdes bekröna Eder Alderdom med en säll lefnad, och sent
åta de bistra stjernor upgå, som beboda mig saknaden af en så Huld Faderns wär-
d. Framhårdar med djup wördnad

Min Herr Morbrors

Så och

Min Guldaste F. Faders

Sömsjukaste tienare, samt
lydigste son

ANDERS BERGMARK,

Virtus non computat annos.

SI quem graviorem morbum aut ma-
jus vitium contraxerint parentes, non
raro contingit, ut liberi, qui ex illis
postea suscipiuntur, isdem quoque la-
borent malis; quod quidem eo usque
valere experientia docet, ut impetuo-
sus majorum fervor in seris vix deservescat nepo-
tibus. Ex justissimis pœnis, quæ propter temerari-
am Legis Divinæ transgressionem primis nostris pa-
rentibus fuerunt inflatæ, grave adeo acceperunt
vulnus, ut hujus cicatrix post tot seculorum decur-
sum in posteris illorum etiamnum recrudescat. Va-
letudinarius inde usque totus orbis factus est, in quo
tamen non decumbunt ægri, sed pro sanis ambu-
lant; immo licet malum hoc naturam nostram per-
quam corruerit, pauci tamen morbum suum vi-
dent, omnes amant. Culpa hac nostri pars nobilior,
animam intelligo, denso ignorantia pœplo fuit ob-
ducta. Hinc ratio, quæ donec integer esset homo,
A olyn.

olympum microcosmi fulgidissimis illustrabat radiis, de infito fulgore ita postmodum defecit, ut crepuscula tantum ingravescerent, & eximia ejusdem perspiciacia adeo obtusa facta est, ut quid verum, quid falsum, quid rectum aut iniquum sit, non nisi difficulter adsequatur. His porro accessit, quod voluntas atque adfectus, qui rationis decretis pridem obtemperaverant, in turbido hocce statu frena mordeant, antiquam Dominam de gradu dejicere conentur, atque mandata ejus vel argute eludant vel arroganter detrectent, nec illam amplius sequi, sed secum trahere nitantur. Quantum denique corporis nostri machina, quæ interno hoc tumultu gravissime agitur, subinde patitur, & quantum culpa primorum parentum sit luxata, tristis, sed fida, quemvis conducet experientia. Has autem pugnas atque hos defectus, quippe nemini nostrum ignotos, merito relinquimus, ne extra oleas vagari videamur. Enimvero sicut Medici est, non solum morbis mederi, sed etiam ex accurata horum historia eruere, quinam morbi hoc vel illo tempore, heic vel alibi locorum fuerint epidemici, ut intelligat, an genus humanum ex pluribus nunc, quam olim, morborum examinibus laboret; ita quoque ingenuum decet Philosophum, non modo vitia hominum detegere, atque illis, quantum ipsorum permittat conditio, medelam adferre, verum curiositate & jucunda & utili inquiret, an vitiorum lues vel hodie latius serpsit, quam olim, vel gravius nos, quam majores nostros, adfligat. Arduum omnino hoc est
neg-

negotium, quia hominum non unius ævi aut regionis, sed omnium seculorum & terrarum mores in censum venient; juvat tamen in argumento ad eo nobili ingenii vires experiri, & quid in re tam ambigua statuendum sit, partim rationibus partim exemplis, ex Historia, ipsa prudentiæ, ut quidam apud Græcos loquitur, metropoli, discernere.

§. I.

Per *Virtutem* intelligimus habitum, actiones suas legibus vel Divinis naturalibus vel civilibus attemperandi (*). Ante vero, quam actio quædam virtutis nomine insigniri potest, requiritur in agente, (α) ut probe sciat, actionem legibus esse congruentem, (β) ut sponte sua, (γ) atque deliberato consilio ipsam susceperit, & (δ) denique ut alacri animo ad ipsam sese accinxerit. Sicut autem non omnia possumus omnes; ita quoque in virtutibus diversi gradus sunt admittendi. Alii enim, dum bene secum habitant, placida sua se involvunt virtu-

A 2

te,

(*) Hac fere ratione *Virtutem* plerique definiunt Philosophi. Hinc *CICERO* *Libr. II. de inventionibus Cap. 53: Virtus est habitus animi, rationi consentaneus. Cui pollicem premit SCHUBERTUS in Philos. Pract. § 225. Per virtutem intelligimus habitum, actiones suas Legi natura attemperandi. Non tamen dissimulandum, quod nostra definitio latior sit, cum virtutes etiam politicas suo ambitu complectatur. Addo denique, quod virtutum conditionem vel aliqualem potius Historiam exposituri, illas non consideremus, quæ ingenuum maxime exercent, Carilianum, cum alius plane fori sit ista disquisitio,*

te, & innocenti, quo fruuntur, otio raro egrediuntur. Alii rursus, sicut non seip, sed aliorum causa nati videntur; ita in publicis commodis promovendis ætatem viresque consumunt. Longius adhuc progrediuntur Heroicæ animæ, quæ non solum aliis benefaciunt, verum insuper cum adversitatum procellæ undique mugiant, & imminencia pericula exhorrescunt ceteri, labenti reipublicæ moli firmos subdunt humeros, & frangi forte possunt, non flecti. Quamvis autem singuli horum suas mereantur adoras: maxime tamen commendari & debent & solent, qui in virtutis arduæ cultura reliquis antecellunt, nec ullis fortunæ calibus se de gradu dejici patiuntur.

§ II.

Nulli omnino dubitamus, quin dicam nobis scribant multi, quod vel in dubium vocare audeamus, virtutes senescere, nostroque ævo rariores esse, quam olim. Senes plerosque, quos ob variarum rerum peritiam, multo studio & longa experientia comparatam, veneramus, si consulamus, mox comperiemus, quod si diversas admodum circa alias res foveant opiniones, in eo tamen conveniant, quod virtutes, inprimis quibus generosæ distinguuntur merites, ab ipsorum inde pueritia humana dedignatæ sint hospitia. Ut vero isthanc sententiam idoneis vindicent argumentis, non uno modo suos subducunt calculos. Alii enim ex variis Physicis mutationibus, quas vel legerunt, vel ipsi forte observarunt, integram naturam debilitatam, nec eadem agendi vi nostro

nostro ævo, ac quondam, præditam esse colligant & pertinaciter urgent. Serpsit, ceu opinantur, late adeo hoc malum, ut non solum corpora nostra, sed etiam animas, illas virtutum officinas, vehementer corruperit. Alii, missa isthac controversia, de qua in utramque partem cum aliqua veri specie multa disputari possunt, ad experientiam, fidam priorum temporum magistram, confugiunt, quam senium virtutum exserto quasi digito monstrare contendunt. Ubinam, inquit, gentium, CYRI nunc reperitur magnanimitas, qui Regem Armeniæ, tributarium suum, sed nova molientem ad incitas redegit, redactumque beneficiis sibi ita devinxit, ut ab officio postmodum nunquam recesserit; qui porro non solum vitia quævis, verum etiam blandas horum illecebras sollicitè effugit? Abstemiam quoque desiderant Aristidis, qui licet maximis functus fuisset muneribus, & totius ferme Græciæ reditus solus administrasset, in tanta tamen decessit paupertate, ut quo efferretur, vix relinqueret. Nigros quoque facilius cygnos, quam homines, qui Socratis constantiam nostro ævo imitantur, reperiunt. Quamvis enim hic foris Hippiam & Gorgiam, Prodicum ac Polum, Thrasymachum & Protagoram, miserrima arrogantia mancipia, in teatro Aristophanem & domi Xantippen haberet, qui continuis ipsum lacefferent contumeliis, ne latum tamen unguem a virtutis tramite recessit. Nec satis admirari possunt generosum modestumque Agesilaum, qui partim imminentes victorias & speciosos triumphos parvi faciens,

ciens, maximam putavit gloriam, observantiam legibus patriis, licet ab honorum fastigio & a spe res maximas gerendi ipsum revocarent, præstare; partim quoque supra mortalium conditionem & anxie quaesitam magnificentiam ita sese extulit, ut simplici vestitu contentus, Pharnabasum, pretiosissimis gemmis & lapidibus fulgentem, adeo confunderet, ut vana hic deponeret ornamenta, atque pacis condiciones, quas ex humili caespite victor Spartanus dictabat, gratus reciperet. Cujus denique animus non pascitur modo, sed quasi saginatur, qui Camillos, qui Fabios, Fabricios, Curios, Scipiones aliosque id genus non tam hominum, quam virtutum legat nomina. Nec aliter fieri potuit, quam ut virtutes olim colerentur, siquidem constat, quod apud veteres, præcipue apud Persas, juvenes in Scholis publicis tirocinia virtutis, ut apud nos eruditionis documenta, posuerint. Alii denique, ut salivam nobis moveant, felicitatem & innocentiam aurei seculi, quo virtutes omnes sollicitè cultæ, vigorem, nescio quem, habuerunt, impense celebrant (a); licet simul fieri cogantur, quod initium ac finem hujus ævi plane ignorent, & quod eximia hæc felicitas, si modo extra svavia Poëtarum figmenta uspiam existerit, statui integritatis, cujus creperam veteres habebant cognitionem, sit vindicanda.

§ III.

(a) Quare OVIDIUS Heroid. IV. 135. 132.
*Ista vetas pietas, ævo moritum futuro,
 Rustica Saturno regna tenente, fuit,*

§. III.

Hæc autem, quæ ab eruditis passim adferuntur argumenta, pro vindicanda virtutum defectione, adeo exigui momenti nobis videntur, ut nemini facile persvadeant. Si enim phænomena in mundo hoc obvia, lynceis quantumvis oculis lustremus, multas quidem variasque observare licet mutationes, quæ autem fatiscentes naturæ vires arguant, reperimus omnino nullas. Eadem quippe nunc observantur motus leges tam in corporibus terrestribus, quam in cælestibus, quas antiquissimi Philosophi utcumque exposuerunt. Esto, quod corpora nonnulla cælestia visui nostro sese subdixerint, simul tamen concedendum, alia in eorum locum prodiisse; immo augurantur quidam, quod antiqua illa lumina, absolute certo motu vel periodico vel vertiginis, oculos posteritatis iterum sint pascitura. Si porro plantas aut bruta animalia consideremus, non minorem in his vel vigorem vel fecunditatem nostro deprehendimus ævo, quam quibus olim fuerunt prædita. Ipsi denique homines si in censum veniant, quotidiana docet experientia, quod corpora nervosa & succi plena, nec non ingentes animæ æque apud nos, ac quondam inter majores, reperiantur; immo, quod haud pauci eandem attingant ætatem ac mortales seculis, a diluvio mundi univertali proximis, viventes (a). Concedo, quod molles & delicatuli haud pau-

(a) Bene igitur David HUME dans ses discours Politiques Tom. I. p. m. 181: *A la fleur de l'age du Monde on a lieu de croire, dit on, que l'espèce humaine doit avoir plus de vigueur,*

pauci inter nos sint, qui antiquum admodum desiderant robur; hoc autem vitium non tam naturæ, quam perversæ educationi, qua pueri a duris & necessariis sæpius arcentur laboribus, atque umbratili advesiunt vitæ, totum est tribuendum. Quamobrem etjam languor ille & pallor, qui in magnatum passim conspicitur palatiis, a fumosis rusticorum mapalis ut plurimum exfulat.

§. IV.

Nihil omnino esse in rebus humanis firmum aut stabile, nedum perpetuum, ipsa omnium, quam illis expressit experientia, confessio docet. Id quod cum in aliis rebus certum est, tum certissimum, si imperia in orbe atque mores gentium consideremus (a). Docet scilicet Historia, quod gentes, quæ ab initio gravissimis obrutæ fuerunt vitis, partim per idoneas leges, partim per præclara magnorum virorum exempla

d' esprit & de corps, une santé plus ferme, un génie plus élevé, j'viv d'une vie plus longue, &c. Mais si le système général des choses d'ici bas, & le cours de la Société Humaine est sujet à des sortes de révolutions graduelles, elles sont trop lentes pour être observées dans le court espace, que chaque Histoire ou Tradition embrasse. La stature & la force du corps, la durée de la vie, l'étendue du courage & de l'esprit semblent avoir été naturellement jusqu'aujourd'hui dans tous les siècles à peu près les mêmes.

(a) Quare etjam OVIDIUS Metamorph. L. XV: F. XLII:

*..... sic omnia verti
Cernimus, atque illas assumere robora gentes,
Concideret hæc*

empla & egregia Philosophorum præcepta, ita sensim fuerint politæ, ut pristinam exuerint barbariem, atque virtutibus aliquamdiu multam navaverint operam; postmodum autem aliis aliisque de causis ex fastigio illo virtutum, in quo eminebant, defecerint, ad primas sordes reversæ, vel simulacra tantum virtutum amplexæ, donec ad ea tempora, quibus nec vitia nec remedia pati possent, esset perventum (b). Atque ex hac malorum lerna quædam nationes nunquam, aliæ autem sero nimis emerferunt. Græciæ conditio, qualis illa primis fuerit temporibus, si in censum veniat, facile deprehendimus, quod primi in colæ viam degerint, brutorum forte aut deterio-rem, aut saltem non multo meliorem. Ut vero ex Ægypto, antiquissima Musarum patria, accesserat CROCUS Atheniensis, populum dispersum ac ferocem in unum coëgit, contiguas instituit habitationes, legibusque, quarum hætenus ignari fuerant populares ejus, ipsos avsefecit. Quod vero primus hic Atheniensium Rex inchoaverat, ceteri, qui ipsum longa serie secuti sunt, Legislatores sedulo perfecerunt, tantumque studio suo de egregiis moribus bene merendi effecerunt, ut Athenæ aliquamdiu Heroicarum virtutum patria fuerint habitæ. Verum nitidi hi soles paulo post occiderunt, atque Athenienses nec non reliqui Græci a virtutibus ad turpissima desciverunt vitia, quæ uno quasi istu ita illos oppresserunt, ut post tot seculo-

(b) Vid. LIVIUM in Prefatione operis.

rum decursum nec caliginem dissipare, nec morum rubiginem excutere potuerint. Pari ratione quæ ex obscura latronum caterva emerit Romana civitas, quæque ab initio nihil nisi rapinas & bella spirabat, postmodum ferinam indolem ita exiit, ut cives ejusdem propter præclaras & imitatione dignas virtutes omnium ætatum admirationem meruerint. Postquam vero justitia & æquitate ad opulentia & felicitatis apicem pervenerant, masculas illas virtutes sensim sunt oblitæ & in horrendorum vitiorum barathrum sese præcipitarunt, in somnum a vigiliis, ab armis ad voluptates, atque a negotiis ad otium conversi, ut recte observat *VELLEGIUS* (c). Immotum scilicet manet, quod rerum necessariorum inopia pariat attentionem & circumspersionem, hæc producant virtutes atque industriam, ex quibus nascitur felicitas; qua autem cum impotenter utuntur mortales, animi solutiores redduntur, ut modum facile excedant. Præclare igitur ex recentioribus quidam: La prospérité est aux Etats ce que la maturité aux fruits de la terre: Elle en annonce, elle en nécessite presque la putrefaction. La même action qui a changée la verdure en maturité, pousse celle-ci jusqu'à la pourriture. Antiquissimos denique Scythas, seu Gothos, ut alias gentes sicco præteream⁹ pede, propter virtutum studium, in quod ipsa natura ferri videbantur, ex *TROGO Pompejo* perquam celebrat *JULIUS* (d), urgetque, quod inculta horum barbaries, ut tum temporis habebatur, cultos Græcorum

(c) Vid. *Libr. II, circa initium.* (d) *Confr. Libr. II, Cap. II.*

rum mores collatione superaverit. Jure ne an immerito majores nostros ita laudet hic Historicus, jam non disquirimus; proxime tamen ad veritatem accedere nobis videntur, qui monent, vitam veterum Hyperboreorum sub gentilismo magnis & virtutibus & vitiis fuisse distinctam (e). Mutata vero admodum fuit morum facies sub Papatu. Sicut enim suffitu, tintinnabulis, lustrali aqua, ferali murmure, candelis cereis, granis benedictis atque aliis id genus Aulæ Romanæ tesseris, bullatisque nugis DEUM admodum delectari docuerunt Mystæ; ita ingravescent sic superstitio virtutes pæne omnes in exilium pepulit. Eadem autem senio velut confectæ, exorta veræ Religionis luce, iterum juvenescere cœperunt, atque seculo Adolphino, sive placidas sive Heroicas spectemus, ita invaluerunt, ut exterorum meruerint admirationem. Ex his igitur, quæ in medium hæcenus attulimus, satis constat superque, quod virtutes quoque, si regiones & temporum intervalla consideremus, suis gaudeant migrationibus, & modo in his, modo in dissitis maxime & alio quasi sole calentibus terris sese conspiciendas præbeant. His denique addo, quod licet instituta Politica ad qualitatem morum haud exiguum momenti conferant; attamen cum perversa admodum penitusque corru-

B 2

pta

(e) Quare ex nostratibus quidam: Svenska Folket under Hedendomen, ehuru an grymt, var dock ærligt och troget; Ehuru an hændgirigt, var likväl oförkræckt och ædelmodigt; ehuru an fattigt, var dock nögd och gisfräldt, se *BIRGER JARLS lefverne* p. m. 175 & 176.

pta sit semperque fuerit mortalium conditio, nec enim veterum præcordia ex meliori luto, quam nostra finxit Titan, Leges, quamvis optimæ, indolem hanc ita mutare nequeunt, quin ingenue fateri cogamur, nos homines esse & nihil humani a nobis alienum. Quid? quod eundem genium, quem maioribus hujus vel illius gentis propriam fuisse annales docent, in feris adhuc nepotibus post plurimum seculorum decursum & gravissimas imperiorum mutationes superstitem micare observemus (f).

S. V.

Juvat nunc ad tempora, a nostra memoria remotissima, quæ ceu innocentia specula multi exhibent, recurrere, paucis visuri, in quantum a vitiis, quibus nunc laboramus, veteres fuerint immunes. Difficile autem est, adcuratam temporum periodum ita adsequi, ut argumenta, ex Historiæ penu petita, haud eludere queant senescentis virtutis patroni. Quicquid

(f) Quiconque a lui Tacite & César, reconnoitra encore les Allemands, les François & les Anglois aux couleurs, dont ils les peignent: dix huit siècles n'ont pu les effacer. Comment donc un Règne pourroit-il effectuer ce que tant de siècles n'ont pu faire? Un Statuaire peut tailler un morceau de bois dans la forme qui lui plait, il en fera un Esopé, ou un Antinoüs, mais il ne changera jamais la nature du bois. Les Souverains donneront un certain vernis de potirresse à leurs Nations, ils maintiendront les loix dans leur vigueur & les sciences dans la médiocrité; mais ils n'altereront jamais l'essence des choses; ils n'ajoutent que quelque nuance passagère à la couleur dominante du tableau. Voy. Les Mémoires de Brandebourg Tom II, p. m. 60 & 61.

quid sit, placet historiam infantia, ut ita dicam, mundi evolvere, & indolem primorum hominum (a), quantum antiquissima, quæ per temporum injuriam non perierunt, monumenta permittant, breviter stricimque percurrere. Contendunt igitur nonnulli, ambitionem & aliis imperandi cupiditatem primis mortalibus penitus ignotas fuisse. Verum quod toto aberrant cælo & vana solummodo figmenta nobis obtrudant, Historia, quæ Martis alumnos, cædes & rapinas continuo spirantes, atque immensa imperiorum suorum pomœria non sine ultima tam civium, quam adjacentium populorum pernicie prorogare conantes, passim proponit, luculenter monstrat. Non equidem diffitemur, quod horum generis nostri flagellorum numerus non admodum magnus habeatur, sed hic defectus vastæ seculorum intercapedini, atque inde secutæ monumentorum penuriæ erit tribuendus (b). Ex illis autem, quæ ad nos pervenerunt, laciniis, satis videre licet, quanta feritate primis temporibus bella gesserint Principes, quodque

B 3

jura

(a) Per primos homines illos hoc loco intelligimus, qui seculis a cataclysmo mundi universali proximis vixerunt. Est quidem sensus horum verborum ita improprius, sed qui tamen haud ægre admitti potest, præsertim si consideremus, quod profani scriptores in annalibus suis conficiendis ultra hanc epocham non processerint. (b) HORAT. Lib. I. Sat. 3. v. 107 sequ.

Nam fuit ante Helenam
 Sed ignotis perierunt mortibus illis,
 Quos Vencrem incertam rapientes more ferarum
 Viribus editior caedebat ut in grege taurus.

jura gentium, quæ in medio etiam armorum strepitu vigere debent, alto fastidiverint supercilio. Victor enim, sensu humanitatis velut exuto, furori & immanitati tantum frena laxabat. *NINUS* Regem Babylonie tanto aggreditur successu, ut ipsum captivum duxerit. Victoria autem quam impotenter est usus? Et Regem & liberos ejus miserandum in modum trucidandos curavit. Eadem felicitate paulo post contra Medos usus, Regem ipsorum, *PHARNUM*, hujusque conjugem nec non septem liberos crucibus affigi jubet (c). Hem! quam fera innocentia.

S. IV.

Urgent præterea multi, quod primi homines, simplicitate sua contenti, luxum, & quæ hunc concomitantur, voluptates penitus ignoraverint. De luxu autem tenendum est, quod judicia nostra de eodem pro temporum & locorum varietate plerumque variant, adeo ut quod hac vel illa ætate ceu maximum luxus instrumentum habebatur, haud ita multo post nullam mereatur animadversionem (a). Fateor equidem, quod per ingravescentem luxum boni mores valde corrumpantur; quo autem pignore convincar, quod antiquissimi populi hujus illecebris

(c) Vid. *DIODOR. SIC. Libr. II. & P. Histoire Universelle Ec. Tom. III. p. m. 173.* (a) On ne fait pas aujourd'hui la moindre attention à une personne, qui porte des bas de soie. On regarde cependant comme une grande magnificence une paire de ces mêmes bas, qu' *HENRI Second* porta aux noces de sa Soeur. Voy. *L' Origine des Loix, des arts &c. Tom. II. p. m. 378.*

cebris rigide resisterint? Esto, quod magnificentia illa atque exquisitus rerum quarumvis adparatus, qui nostro invaluit seculo, quique artibus ac industriae sua debet incunabula, olim rarior fuerit; rebus tamen probe pensitatis, deprehendimus, quod vetustissimi homines a vitæ commodioris ac nitidioris adminiculis, quoties occasio ita ferret, & conditiones illorum permetterent, non admodum abhorruerint. Profecto *Eliezer* *Rebecam* *Isaaco* desponsaturus, armillas, torques, in aures, nec non alia ex auro confecta ornamenta ipsi donavit. Nec ista ad muliebrem tantum sexum, cujus præcipuæ curæ huc redeunt, ut propter formam & nitidas vestes commendentur, olim pertinebant. Constat enim, quod viri etiam annulos, armillas, aliosque id genus ornatus non omnino sint dedignati (b). Porro qui aut horotos pensiles, quos præter cetera pomposa opera *Babylone* construendos curavit *SEMIRAMIS*, aut stupendas machinas, Regum pecuniæ otiosam & stultam ostentationem, quas antiquissimi *Ægyptiorum* Principes exstruxerunt, attente consideraverit; næ ille fatebitur, genus humanum etiam tunc temporis luxum deperiisse. Immo, si in hoc momento nobis inferiores fuerint veteres, quod nondum evictum puta-

(b) Gen. Cap. XXIV: 47 atque XLI: 41, 42. On il est dit, que *Pharon* ôta son anneau de dessus sa main יָדָיו - לְעַד מַעַל יָדָיו & qui le mit sur la main de *Joseph* יָדָיו - לְעַל יָדָיו *Joseph*. Ce texte est d'autant plus positif, qu'il y a en Hebreu des termes propres pour signifier les doigts. Voy. *Le Po. CALMET ad Exod. III: 9.*

putamus, hoc inde factum est, quod usum variarum rerum, quæ per longinqua acquiruntur commercia & per crescentem quotidie industriam perficiuntur, sibi non habuerint perspectum. Meo denique iudicio tantam non meretur laudem Irus, si nec purpureis incedat vestibus, nec palatia, auro luxuriantia, habitet, cum necessitatis telo ab his arceatur, quanta ille dignus est, qui in rerum omnium adfluentia ludicra hæc & speciosa despicit. Atque idem de antiquissimis cenfeo hominibus, quippe qui non virtutis amore, nec voluptatum horrore obscuram & sæpe sordidam degerunt vitam, sed industriæ fructus ignorantes, simplicitate sua se involverunt.

§. VII.

Quamvis autem primi mortalium sordidis plerique sese abdiderint mapaliis & ferinis induti pelibus non raro inceserint, atque utensilia, quibus hodie fruimur, pleraque ignoraverint; inde tamen non consequitur, quod quantum curarum corporis commoditatibus fuerit subtractum, tantum animæ culturæ sit impensum, aut quod in præclararum virtutum exercitium toti olim incubuerint. Contra ea testantur annales, quod vitia quævis, quæ humanum genus minime decent, ut perfidia, invidia, odia, incestus denique & cædes valde apud ipsos invaluerint. Nolo cineres illorum populorum, quos propter belluinam fere vivendi rationem igne penitus deletos fuisse, Historia Sacra docet, jam suscitare; ne monstra tantum vitiorum sectari videar.

Non

Non tamen sicco est prætereundum pede, quod perfidia filiorum Jacobi Patriarchæ ne ullis quidem coloribus ita incrustari queat, ut excusationem mereatur. Scilicet Princeps Sichemensis sororem ipsorum Dinam deperit, hujusque familiaritate temere abutitur. Verum sicut impensè ipsam amabat; ita eandem matrimonio secum jungere cupiebat. Amicitiam igitur fratrum ejus adsensumque sollicitat, qui fidem faciunt, quod si ipse sacris illorum se & omnes cives initiari pateretur, nullius rei repulsam a se esset laturus. Cumque nec hanc conditionem facilis & amabilis Princeps adspernabatur, Filii Jacobi religioni sibi non duxerunt, sanctissimo, horreo dicere, sacramento in hujus & omnium civium internecionem immaniter abuti. Dic autem, quæso, an secula, quæ propter corruptos mores & vitiorum portenta exhorrescimus, flagitium quoddam hoc ipso detestabilius producant? Taceo Esavum Jacobo fratri insidias struxisse, Labanum sæpius generum suum fefellisse; taceo Rubeni incestum cum Patris uxore, & duritiem Jacobidum, qui Josephum, nondum ephebum, exoticis vendiderunt mercatoribus. Ex quibus omnibus colligo, quod, cum in tam angusto hominum circo, cui oracula sua credidisset Supremum Numen, tot vitiorum mancipia fuerint reperta, haud meliores, mores expectari potuerint a gentibus, tantis virtutum adminiculis penitus destitutis. Conveniunt igitur in eo passim Auctores, quod primi homines sine disciplina atque artibus vitam degerint, præcipientes ruentes, quo affectuum ferocissimorum impetu abriperentur. Immo vitiorum agmina
C
civi

civitates fere omnes adeo olim invaserant, ut inter gentiles, o! miseriam, ne Deos quidem sui similes, hoc est, honestos atque probos reperire liceret (a). Quamobrem multi, figmentis Poëtarum capti, faciles credebant, Saturnum de augusta sede patrem deturbasse, nec non Jovem nefariis artibus patris Saturni solio fuisse potitum. Si denique illorum Heroum vitam, quos adeo celebravit antiquitas, ut in Deorum numerum ipsos referre non dubitaverit, ad virtutum cynosuram examinemus; facile deprehendemus, quod licet egregiis atque excelsam indolem prodeuntibus facinoribus inclauerint, gravissimis tamen vitiis iterum iterumque succubuerint (b). Scilicet magni quidem fuerunt, sed homines tamen. Quantis & quam tetrivitiis maculis amplissimam rerum gestarum gloriam obscuraverint *NINUS* & *SEMIRAMIS*, qui inter antiquissimos Principes locum sibi facile primum vindicant, vetustissima monumenta satis indicant superque (c). Nec quemquam fugit, quod *TYPHON* fratrem *OSIRIDEM*, Ægypti Regem & de hoc imperio præclare meritum, structis insidiis e medio sustulerit; ut sexcenta alia ejusmodi exempla sicco prætereamus pede.

§. VIII.

(a) Gravi igitur hos censura perstringit *ARNOBIIUS* Libr. V. p. m. 177: Hoscene nobis Deos importatis, insinuat, infigitis, quorum similes nec vos esse, nec alium velitis quemquam sanguinis vobis gradu aut jure familiaritatis adjunctum? (b) Confr. *SANCHONIAT.* apud *EUSEBIUM* in *Præparat. Evang. Libr. I. Cap. 10. p. 34. 35 &c.* (c) Vid. *DIODOR. SIC. Lib. II p. m. 114, 117, 127* atque *JUSTINUM* Lib. I, Cap. 2.

§. VIII. Superest adhuc, ut de hospitalitate, quam ceu virtutem veteribus propriam, nostris autem hominibus ignotam fere & ab illis neglectam, exhibent multi, sententiam nostram paucis aperiamus. Sicut igitur diffiteri nequit, quin antiquissimi populi hanc frequenter & liberaliter exercuerint; ita simul concedendum, quod non tam sensu virtutis aut tenerioris cujusdam amicitia, qua de genere humano bene mereri cuperent, vinculo, quam jure potius quodam gentium obstricti, in hac olim colenda curas suas posuerint. Lætis enim peregrinatores excipiebant hospitiis, ipsorum commodis, quamdiu communibus utebantur laribus, magnopere inferviebant, & cum facultates ipsorum tantis impensis non amplius sufficerent, ad nova illos deduxerunt diverticula (a); hæc tamen eum in finem fiebant, ut si quando vel ipsi vel liberi ipsorum longinquis ejusmodi itineribus sese accingerent, alibi locorum invenirent homines, qui victus & amictus illorum rationem haberent. Introductis autem & promotis commerciis, atque frequentibus sic institutis peregrinationibus, hospitalitas, quæ non potuit non oneri esse, sensim in desuetudinem abiit. Quæ omnia longe aliter antiquissimis fuerunt temporibus, cum plerique laribus paternis velut affixi, limitibus soli natalis rarissime egrederentur. Verum quod palmarium in præ-

C 2

sen

(a) Et qui modo hospes erat, monstrator hospitii, vid. *TACIT. de Moribus German. nec non JUL. CÆSAR, de Bello Gallico Libr. VI.*

fenti censemus negotio, est, quod ex hospitalitate, quamvis sedulo culta, integritas animi atque morum rectitudo minime colligi queant; cum experientia a se fatim doceat, quod populi, qui maxime hospitaes habentur, vitiis simul quibusvis, eisdemque gravissimis, non rara præbeant hospitia (b). Quis enim nescit, quod Arabes etiamnum, natio rapinis ac cædibus tota intensa, bonos vero mores exosa, advenis tamen hospitia frequenter indulgeat.

§. IX.

De defunctis non nisi bene loquendum esse, canna censuit antiquitas; quem tamen canonem, ne veritati vis inferatur, sic mutatum volumus, ut de illis non nisi vera dicamus. Prodeant igitur in scenam & marcida e tymbis extollant capita PERICLES, ARISTIDES, LYCURGI, SOCRATES, SCIPIONES, FABII, CATULLI alique Heroës, quos ceu nitidissima virtutum exempla nobis proponunt, qui senescentem virtutem ad nauseam usque crepant, & ne ipsi quidem diffitebuntur, vitam suam virtutibus atque vitiis distinctam fuisse. De Pericle enim constat, quod Athenas augustis templis, spatiosissimis theatris, statuis affabre elaboratis nec non magnificis ornaverit ædibus; an vero tanto adparatu unum civem meliorem reddiderit, non æque patet. Contra ea notum est, quod luxum & impense amaverit & in civitatem introduxerit, atque ita singulis vitiis

(b) L' Hospitalité très rare dans les pays de commerce, se trouve admirablement parmi les peuples brigands, MONTESQUIEU L'Esprit des loix Tom. II, p. m. 229.

vitiis, quæ hunc comitari solent, portam aperuerit; immo ut hæc ingravescerent licentius, Areopagum, ultimum ac firmissimum virtutum præsidium, sustulerit (a). Qualem vitam degerit adolescens SOCRATES qui Oraculi Delphici, ut ferunt (b), iudicio ἀνδρῶν σοφῶν ἕνεκα ἀναιδῶν est habitus, quique primus Philosophiam de cælo devocavit, ut magnifice de eo prædicat CICERO (c), annales satis produnt. Scilicet juvenis libidini maxime indulgit, atque licet deinceps unam, ut quidam referunt (d), sed ut alii opinantur (e) duas duxerit uxores, æstus tamen sui levamenta aliis modis ipsum quæsisse, haud obscure indicat ATHE- NÆUS (f), quam maculam nec Plato (g) nec Xenophon (h) penitus abstergere potuerunt. Vicit tamen partim Zopyri admonitionibus, partim Philosophiæ præceptis perversam suam indolem, tantamque subiit metamorphosin, ut cum Magistro postmodum dicere potuerit: Ego, non sum Ego. SCIPIONEM quoque, illud Africæ fulmen, quem in virtutum studio & rerum gestarum gloria eminuisse constat, propter solutiorem vitam primis adolescentiæ annis male audivisse, passim referunt scriptores. Sicut Q. Fabius Ma-

C 3

ximus,

(a) Vid. du TEMPLE Histoire de la Grece Tom. I, p. m. 149. (b) Vid. DIOGEN. Laërt. Libr. II. D. V. Phil. (c) Vid. Quæst. Tuscul. Libr. V. n. 10. (d) Vid. LAERTIUM Segm. 26. (e) Vid. Auctores ab Athenæo Libr. XIII. p. 556. citatos, quibus adde CHARPENTIER dans la vie de Socrate p. 24, qui multa lectu dignissima sedulo collegit. (f) Confr. Libr. XIV, nec non ÆLIANI Variar. Histor. Libr. XI Cap. 12. (g) In apologiis Socrat. Libr. V. p. m. 219. (h) Sympof. p. 692.

ximus, qui Gallica victoria nomen Allobrogici sibi met ac posteris peperit, ineunte ætate nullis non vitiiis fuit deditus; ita eundem senem virtutibus nemo facile superavit. Immo *CATULLUS*, cujus merita usque adeo suspexerunt Romani, ut non solum Patrem Patriæ ipsum nuncupaverint, sed etiam nomen ejus Capitolino inscripserint fastigio, primos adolescentiæ annos non ita transegit, ut vel amicis vel civibus probaretur. Lycurgo & Aristidi pares, quod in præfenti negotio sufficit, intra adjungemus. Hisce autem in medium jam allatis, tantorum virorum virtutibus nihil omnino detractum volumus; cum singula huc collineant, ut ostendamus, quod maximi Heroës, orbis miracula & generis nostri delicia, suos quoque subinde passi sint manes.

§ X.

Cum igitur ab hominibus, quos demum cunque consideremus nihil omnino humani alienum esse deprehendamus; multi procul dubio admirabuntur, cur veteribus tot tamque eximiæ, sæpe præter meritum, tribuantur perfectiones. Hujus autem rei variæ dantur causæ, quas ut paucis excutiamus, instituti ratio nunc postulat. Primo igitur tenendum, quod pleræque sententiæ de humana indole respectum quendam ad nos habeant, atque eandem, quam conditio nostra, subeant mutationem; quamobrem etiam fit, ut quæ in flore ætatis nobis perquam arriserunt, variasque novis peperunt delicias, eadem nobis ephebis minus placeant, & tandem, ingravescente ætate, ægre non raro ferantur. Quocirca, cum ineunte ætate in æquali-

bus

bus parem, qua pectus nostrum micat, innocentiam deprehendere, in juvenibus autem & senibus partim ingenuam alacritatem partim eximiam gravitatem reperire nobis videamur, sine ulteriori examine, quod puerilis ætas libenter subterfugit, oppido colligimus, homines, quod tales appareant, optimæ indolis singulos esse. Labuntur interea anni, studiisque exercetur ac formatur judicium nostrum; quo facto, larva illa innocentiam, quæ nobis quondam imposuerat, sensim evanescit: sicque atras vitiorum maculas, quales antea ignorabamus, in candidis etiam pectoribus observamus. Hinc multi indignantur, & præcipitanter nimis colligunt, naturam humanam paucis annis ingentem subisse mutationem. Qui tamen si eodem modo de rebus obviis judicassent, ac nondum ephebi suos leviter subdlexerant calculos, nulli dubitamus, quin eodem omnia fluere tenore, easdemque in hominibus nostris deprehenderent virtutes, quas in illis pridem suspexerant, quos canities reddidit venerabiles. Præter hæc quotidiana assatim docet experientia, quod quæ præsentia admodum difformia apparent, eadem si a nobis aliquantum removeantur, & e longinquo conspiciantur, mira elegantia & concinna partium aptitudine sese commendent. Paria enim experiuntur fata, ac statua Minervæ a Phidia olim confecta, quæ cum in solo consisteret, ut ab omnibus commode tangi posset, adeo parum ingeniosis probata fuit Atheniensibus, ut ab omnibus, ceu deformis exploderetur; loco autem elevato & convenienti, monente artifice, collocata, tanta fulsit majestate, ut obrectatores etiam

ejus

eius valde confunderet. Simili prorsus ratione vasta illa temporum atque locorum intercapedo, quæ nos inter ac vetustissimos intercedit homines, efficit, ut nævos & vicia illorum non videamus; quamobrem etiam illis virtutes tantum non omnes indulgenter nimis tribuimus (a). Profecto si ætas magnorum illorum Heroum, quorum vita, seu optima morum magistra, proponi solet, in nostra incidisset tempora; inter nos, si non multos, quosdam tamen horum similes reperiremus. Absit jactantia, facessantque præjudicia, sic ingenuus quisque fatebitur, quod quam in Aristide passim prædicant Historici abstinentiam, justitiam & integritatem, in Lycurgo atque Solone prudentiam in civitatibus constituendis, in Agesilao magnanimitatem & fortitudinem, & in Phocione constantiam, eas quoque virtutes hisce seculis in GUSTAVIS, CAROLIS, FRIDERICIS, in OXENSTIERNIS, PENIS (b) & MONTESQUIEUX, in TURENNIS (c), VACQUERIS (d) aliisque eximiis viris (e)

(a) Hinc PROPERTIUS Libr. III. El. I.

Omnia post obitum fingit majora vetustas,
Majus ab exsequiis nomen in ore venit.

(b) M: PEN est un véritable Lycurgue; & quoique le premier ait eu la paix pour l'objet, comme l'Autre a eu la guerre, ils se ressemblent dans la voie singuliere, où ils ont mis leurs peuples, dans l'adscendant, qu'ils ont eu sur des hommes libres, dans les préjugés qu'ils ont vaincus & dans les passions qu'ils ont soumises. MONTESQUIEU Loc. cit. Tom. I. p. m. 66. (c) En quanta modestia illustris hiece Heros speciosam a se reportatam victoriam indicat: Les ennemis sont venus nous attaquer; nous les avons battu; Dieu en soit loué; j'ai eu un peu de peine; je vous souhaite le bon soir; je me

(e) haud operose animadvertamus, in quibus non minus, quam in illis natura, quid efficere possit, videtur experta. Ulterius quemadmodum inter cæcos regnat monoculus, & in spissa caligine putrida etiam ligna ignis jubar imitantur; ita quoque antiquissimis temporibus, quibus orbis morum barbarie & ignorantie tenebris premebatur, minora etiam lumina, quæ passim, sed raro, emicuerunt, animos oculosque civium vehementer ceperunt: qui tamen viri, si in nostra versati fuissent luce, adeo de splendore suo remisissent, ut vix adparuissent, non aliter ac stellæ, quæ illuni nocte clare scintillant, adveniente sole conspectui nostro sese sensim subducunt. Denique si sola antiquitas bonitatem atque auctoritatem adderet, mala etiam omnia post certum tempus pro bonis agnoscerentur. Nihil enim

mets dans mon lit. Voy. CHOIX LITIER. Tom. II. p. 125. (d) JEAN de la VACQUERIE, Premier Président du Parlement de Paris, mourut plus riche d'honneur & de réputation, que de biens de fortune. Car ayant delassé trois filles, héritières seulement de ses vertus, Le Roi LOUIS XI, Son Maître, pour reconnoissance des services, qu'il lui avoit rendu, prit le soin de les marier selon leur condition & de ses propres deniers. Voy. ROLLIN Traité des Etudes Tom. III. p. m. 19. (e) Ecce liberalitatis præclarum exemplum: Un homme de qualité d'une province de France donna pendant la disette de 1717 le pain & le couvert dans ses granges à mille pauvres durant 6 mois. Allez mes enfans, dit il, à la St. Jean, allez tacher d'en gagner. Je vais en ramasser pour l'année prochaine, si la disette dure. Voy. L'Ami des Hommes Tom. I. p. m. 106.

nim ad hæc inter delicias antiquitatis habetur, quod non olim fuit novum, & quicquid jam ut novum spernitur, commendationem etiam aliquando sperare potest, & animos posterorum non minori voluptate asficere.

§. XI.

Qui virtutem senescere, iterum iterumque crepant, in robur sententiæ suæ varia, a sua inprimis experientia desumunt argumenta, quæ tamen si ad vivum rescentur, non tam virtutum decremента, quam potius historiam mutationis, ut supra monuimus, vel corporis vel conditionis ipsorum nobis proponunt. Testes sunt acutissimi Scriptores, qui, dum fortuna illis prolixè indulset, virtutum vestigia, quæ in mundo deprehenderent, scriptis suis alte impresserunt, de vitiis parcius locuti; ingravescentibus autem partim senectutis ærumnis, partim invidiæ procellis, quas propria non raro culpa in se concitarunt, vitiorum agmina ubique locorum & in hominibus tantum non omnibus queruli invenerunt. Hujus rei cum plura adferri possent exempla, tum unico erimus contenti, ne in nimiam magnitudinem excrescat specimen hocce Academicum. Edidit igitur haud ita pridem Celebris ille Scriptor de *VOLTAIRE* schediasma quoddam, lingua Gallica exaratum, quod *Candide ou sur l'Optimisme* inscribitur, in quo omnem movet lapidem, ut ostendat pravitatem morum nostro seculo invalescentem. Utrum ingeniosa hac fictione ad ipsorum emendationem quid contulerit, aliorum esto judicium. In rem præsentem observamus, quod a-

cu-

cutissimus hic Auctor, dum in flore ætatis esset constitutus, atque potentissimorum Regum ac Principum palatiis exceptus, intima eorum frueretur familiaritate, dogma de mundo optimo non minori argumentorum apparatu defenderit, ac quisquam alius, qui ex schola *WOLFII* prodiit. Idem autem virtutibus eminens intellectualibus, sed cunctis fere moralibus destitutus, talem honoris gradum nullibi locorum diu tenuit; de ipso igitur dejectus, causas molestiarum, quas ætate provectus ferret, in perversum hunc mundum, non in temerariam vivendi rationem coniecit. Sed de hoc satis: nec enim nostrum jam est exponere, quomodo propter hæc & alia molimina in justam Eruditorum censuram incurrerit Celebris hic Auctor.

§. XII.

Antequam opellæ nostræ finem imponimus, ingenue profiteamur, quod, ut his in medium jam allatis, nihil veterum meritis derogatum, ita nec perversos seculi nostri mores, quorum emendationem ex animo vovemus, immeritis coloribus incrustatos velimus. Ostendere saltem sumus conati, quod immane quantum errent, quotquot vel naturam humanam olim vegetam, sed vergentibus hisce seculis admodum debilitatam, vel indolem generis nostri olim erectam ac liberalem, sed jam virtutibus exercendis minus aptam esse, adferere non dubitant; sicque ficulneas quærunt rationes, quibus vel sua utcumque pallient vitia, vel æqualium sugillant merita. Desinant igitur hi ardeliones, qui

D 2

præ-

præclarius, quam par erat, de gentibus iudicarunt, atque cum religionem tum virtutes ipsorum liberaliter nimis prædicarunt, suis lucubrationibus, quibus negligentiam & veræ religionis & bonorum morum introducunt, orbem obscurare. Cessent etiam felicitatem & innocentiam priorum temporum iterum iterumque crepare; satis enim persuasi sumus, quod, omnibus probe pensitatis, ne hi quidem optarent ætatem suam in præterita, quæ adeo celebrant tempora incidisse. Verum vivitur ita nunc; vixerunt ita maiores nostri.

Laudamus veteres, Sed nostris utimur annis.

OVID. Fast. l. 225.

Eruditissimo Domino AUCTORI.

Sæpe mecum sum miratus, quid pertinaces illæ & in multam noctem protractæ vigiliæ Tuæ, Eruditissime Domine, portenderent. Jam verò comperio, Te elucubrasse elegantissimum specimen Academicum, atque ope Historiæ & Philosophiæ Practicæ, in quibus disciplinis Tuas ponis delicias, solvisse nodum, quem insolutum hactenus reliquerant Philosophi. Ego, qui Tuis curis studiorum meorum quotidiana debeo incrementa, non possum, quin TIBI gratuler præclaros in variis Scientiis profectus, simulque prolixiori quidam animi adfectu, quam verborum apparatu præmia TIBI apprecer lautissima.

TUI

observantissimus
HENR. GUST. IDMAN.

Virtutem celebras, veræ Virtutis alumne,
Concedat Virtus præmia digna TIBI

C. SEDEEN.